

aeres milieu

ingenieursbureau voor bodem, archeologie, geohydrologie, ecologie

RAPPORT

Archeologisch bureauonderzoek
Zeilbergsestraat 56-66 te Deurne
(Gemeente Deurne)

RAPPORT

Archeologisch bureauonderzoek Zeilbergsestraat 56-66 te Deurne (Gemeente Deurne)

Aeres Milieu Projectnummer : AM24070
Status rapport : Definitief
ISSN Nummer : 2214-5656
Datum : 14 januari 2025

Opdrachtgever : BRO
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel

Opsteller rapport : drs. D. Hagens | L. Kruithof MSc. | D. Beentjes MSc.
Actorregistratienrs. : 26962666 | 68991569
Paraaf :

Redactie : drs. D. Hagens
Actorregistratienrs. : 26962666
Paraaf :

Vrijgave : drs. M.A.K. Vroomans
Actorregistratienr. : 46061268
Paraaf :

Aeres Milieu B.V.
Noordhoven 4
6042 NW ROERMOND
(t) 0475 – 320 000
e-mail: info@aeres-milieu.nl
www.aeres-milieu.nl

4002

Disclaimer

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden (opzet conform de geldende richtlijnen en protocollen).

Aeres Milieu accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid voor maatregelen of mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Aeres Milieu uitgevoerde onderzoek neemt. Tevens wordt opgemerkt dat Aeres Milieu voor het verkrijgen van de voor het bureau onderzoek noodzakelijke informatie (mede) afhankelijk is van externe bronnen. Voor Aeres Milieu is niet te verifiëren of deze bronnen altijd volledig en zonder fouten zijn. Hierdoor kan Aeres Milieu niet instaan voor de juistheid en volledigheid van de verzamelde historische informatie.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	6
1. INLEIDING	7
2. WERKWIJZE	12
2.1 Inleiding	12
3. BUREAUONDERZOEK	13
3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie	13
3.2 Landschappelijke situatie - bodem	14
3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht	15
3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden	17
3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal	19
4. VERWACHTINGSMODEL	24
5. AANBEVELINGEN	27
LITERATUURLIJST	28

Bijlagen:

- 1 Topografische ligging onderzoeksgebied
- 2 Archeologische gegevens cf. Archis 3
- 3 Archeologische Beleidskaart gemeente Deurne
- 4 Overzicht geomorfologische kaart
- 4b Fysisch landschap
- 5 Overzicht bodemkaart
- 6 Reliëfkaart

SAMENVATTING

In opdracht van BRO is in de periode maart – april 2024 door Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Zeilbergsestraat 56 – 66 te Deurne (gemeente Deurne). Het plangebied heeft een oppervlakte van 2.650 m² en ligt aan de Zeilbergsestraat. Momenteel is het plangebied deels bebouwd en deels braakliggend. De aanleiding voor het laten uitvoeren van dit onderzoek betreft de uitbreiding van de supermarkt van circa 1.000 m² naar 1.500 m² (Figuur 1a en 1b, arceringen) en de sloop van overige bebouwing. De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering, zal de bodemverstoring tot ten minste 80 centimeter (vorstvrije diepte) beneden maaiveld reiken.

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de Deurne (interactieve erfgoedkaart van Deurne, 2020) in de zone Categorie 2 'Historische kern' (hoge archeologische verwachting). Binnen de Beheersverordening Zeilberg (vastgesteld 2015) geldt de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie gematigd'.¹ Voor deze verwachtingszone geldt een onderzoekspllicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 1.000 m² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld.

Het plangebied ligt binnen een gradiëntzone. Op het AHN is de ligging van het plangebied op de flank van de dekzandrug goed zichtbaar. Het plangebied ligt ongeveer 300 m ten westen van het beekdal van de Bakelse Aa af. Er zijn in de directe omgeving van het plangebied nog geen vuursteenvondsten aangetroffen. Om deze redenen wordt een hoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een opgebracht antropogeen dek (eerdlaag) dat een conserverende werking kan hebben op eventueel aanwezige archeologische resten.

Voor late landbouwende samenlevingen zal zo'n gradiëntzone ook een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Er zijn enkele vondsten bekend in de omgeving van het plangebied met een datering in de ijzertijd. Deze vondsten zijn gedaan op dezelfde dekzandrug als waarop het plangebied zich bevindt. Voor het plangebied geldt een hoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen.

Het plangebied ligt aan de Zeilbergsestraat in de historische kern van Zeilberg. Historische kaarten laten zien dat het westelijke deel van het plangebied al sinds tenminste circa 1800 bebouwd was. Tussen 1893 en 1920 is het plangebied onbebouwd en in gebruik als bouwland en boomgaard. In 1929 wordt in het westen van het plangebied een woning gebouwd. Deze bebouwing wordt uitgebreid met het supermarkt gebouw in 1992. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd.

Het is onduidelijk in hoeverre de resten nog intact zijn onder de fundering van de bestaande bebouwing. Het archeologisch niveau kan beschermd zijn door historische (ophoog)lagen.

Voor het plangebied wordt om bovenstaande redenen wel een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

1 www.omgevingwet.overheid.nl

Dit kan plaatsvinden in de vorm van een verkennend booronderzoek om de intactheid van de bodem en de diepteligging van potentiële archeologische niveau(s) vast te stellen. Echter gezien de ligging van het plangebied in de historische kern van Zeilberg, gelegen aan de Zeilbergsestraat, kan deze stap zo nodig worden overgeslagen en kan direct een proefsleuvenonderzoek worden uitgevoerd voor het hele plangebied. Deze zal zich toespitsen op in elk geval de nieuw te verstoren delen ten behoeve van de uitbreiding van de supermarkt (Figuur 1b, arceringen). Bij voorkeur wordt het vervolgonderzoek uitgevoerd na sloop tot maaiveld van de huidige bebouwing.

De resultaten van dit onderzoek zijn getoetst door de bevoegde overheid (gemeente Deurne), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen.² Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat er al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Selectieadvies gemeente Deurne

Vanwege de hoge archeologische verwachting van het plangebied is archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om vast te kunnen stellen wat de archeologische waarden precies zijn, zodat hier verder in de planvorming rekening mee gehouden kan worden. Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het omgevingsplan mogelijk worden gemaakt (aanleg van kabels/leidingen en waterberging). Dit proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd voor vaststelling van het omgevingsplan zodat, conform artikel 5.130 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), de onderzoeksresultaten verwerkt kunnen worden in het plan, bijvoorbeeld door bestemmingen te kiezen die goed samengaan met de archeologische waarden.

² Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (dhr. J. de Raad), 12-08-2024: *Advies Archeologische Monumentenzorg 2024 – nr. 186 met selectieadvies*.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Administratieve gegevens onderzoekgebied	
Projectnaam	AM24070
OM-nummer	5567863100
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Deurne
Plaats	Deurne
Adres	Zeilbergsestraat 56-66 te Deurne
Toponiem	Zeilbergsestraat 56-66
Kadastrale registratie	Deurne, sectie L, nummers 2139 (ged.), 3473 (ged.), 5083 (ged.), 6152, 6153, 6154 en 6155 (ged.).
x, y-coördinaten	Centrum: 184.727 ; 385.275
	NW: 184.691 ; 385.278
	NO: 184.740 ; 385.310
	ZW: 184.697 ; 385.261
	ZO: 184.757 ; 385.262
Aanleiding onderzoek	Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA)
Oppervlakte plangebied	Circa 2.650 m ²
Huidig grondgebruik	Grotendeels bebouwd, braakliggend
Opdrachtgever	BRO
Bevoegde overheid	Gemeente Deurne
Archeologisch adviseur	R. Berkvens (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, ODZOB)
Opslag documentatie en materiaal	Noordhoven 4 te Roermond tot deponering bij provinciaal depot bodenvondsten Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch/E-depot
Datum uitvoering	Maart en april 2024

1. INLEIDING

In opdracht van BRO heeft Aeres Milieu een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie:

Adres onderzoekslocatie	: Zeilbergsestraat 56-66 te Deurne
Gemeente	: Deurne
Oppervlakte	: Circa 2.300 m ²
Huidig gebruik van de locatie	: Grotendeels bebouwd, braakliggend
Toekomstig gebruik	: Uitbreiding supermarkt

Dit archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen van de BRL SIKB 4000 (protocol 4002), KNA 4.1. Het archeologische onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek naar de historie en bodemgesteldheid van de onderzoekslocatie.

Aanleiding (nieuwe situatie)

Aanleiding voor het laten uitvoeren van dit onderzoek betreft de aanvraag van een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) ten behoeve van de uitbreiding van de supermarkt van circa 1.000 m² naar 1.500 m² (Figuur 1a en 1b, arceringen). Het plan zal verder voorzien in de sloop van alle overige bebouwing (Figuur 1b, blauwe vlak) en de nieuwbouw ter plaatse. Het woonhuis Zeilbergsestraat 48 (Figuur 1b, donkerbruin, grenzend aan het plangebied) blijft behouden.

De zone in het noordwesten grenzend aan het plangebied is reeds voorzien in nieuwe parkeerplaatsen conform gemeentelijke parkeernormen. De bebouwing en het groen (noordelijk gedeelte) op bovenstaande afbeeldingen is hierbij reeds gesloopt/verwijderd. Aangezien deze parkeerplaatsen reeds zijn aangelegd, zijn deze niet meegenomen in onderhavig archeologisch onderzoek. Voor een overzicht van de ingrepen ter plaatse van deze parkeerplaats, wordt verwezen naar Figuur 2. Op basis van deze gegevens is de infiltratie aangelegd tot 0,33 meter beneden maaiveld (peil).

De diepte van de toekomstige bodemverstoring is op dit moment onbekend, maar uitgaande van een standaard funderingsdiepte zonder onderkeldering, zal de bodemverstoring tot ten minste 80 centimeter (vorstrijpe diepte) beneden maaiveld reiken. De verwachting is dan ook dat bij het uitgraven van de bouwputten, ten behoeve van de voorgenomen nieuwbouw, de bodem tot in het archeologische niveau verstoord zal worden en eventueel aanwezige archeologische waarden daardoor verloren zullen gaan.

De bevoegde overheid, de gemeente Deurne, heeft op gemeentelijk niveau een archeologisch beleid vastgesteld en beschikt over een Archeologische Verwachtings- of Beleidsadvieskaart. De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de Deurne (interactieve erfgoedkaart van Deurne, 2020) in de zone Categorie 2 'Historische kern' (hoge archeologische verwachting). Binnen de Beheersverordening Zeilberg (vastgesteld 2015) geldt de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie gematigd'.³ Voor deze verwachtingszone geldt een onderzoeksplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte groter dan 1.000 m² en dieper dan 50 cm beneden maaiveld. Middels deze kaart heeft de gemeente aangegeven dat de locatie onderzoeksplichtig is (zie Bijlage 3).⁴

³ www.omgevingwet.overheid.nl

⁴ www.atlas.odzob.nl, d.d. 20-03-2024.

Doel

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel voor de locatie. Dit verwachtingsmodel wordt op basis van historische kaarten en bekende landschappelijke en archeologische gegevens gevormd. Dit verwachtingsmodel zal vervolgens leiden tot een aanbeveling over het behoud *in-situ* of eventueel vervolgonderzoek.

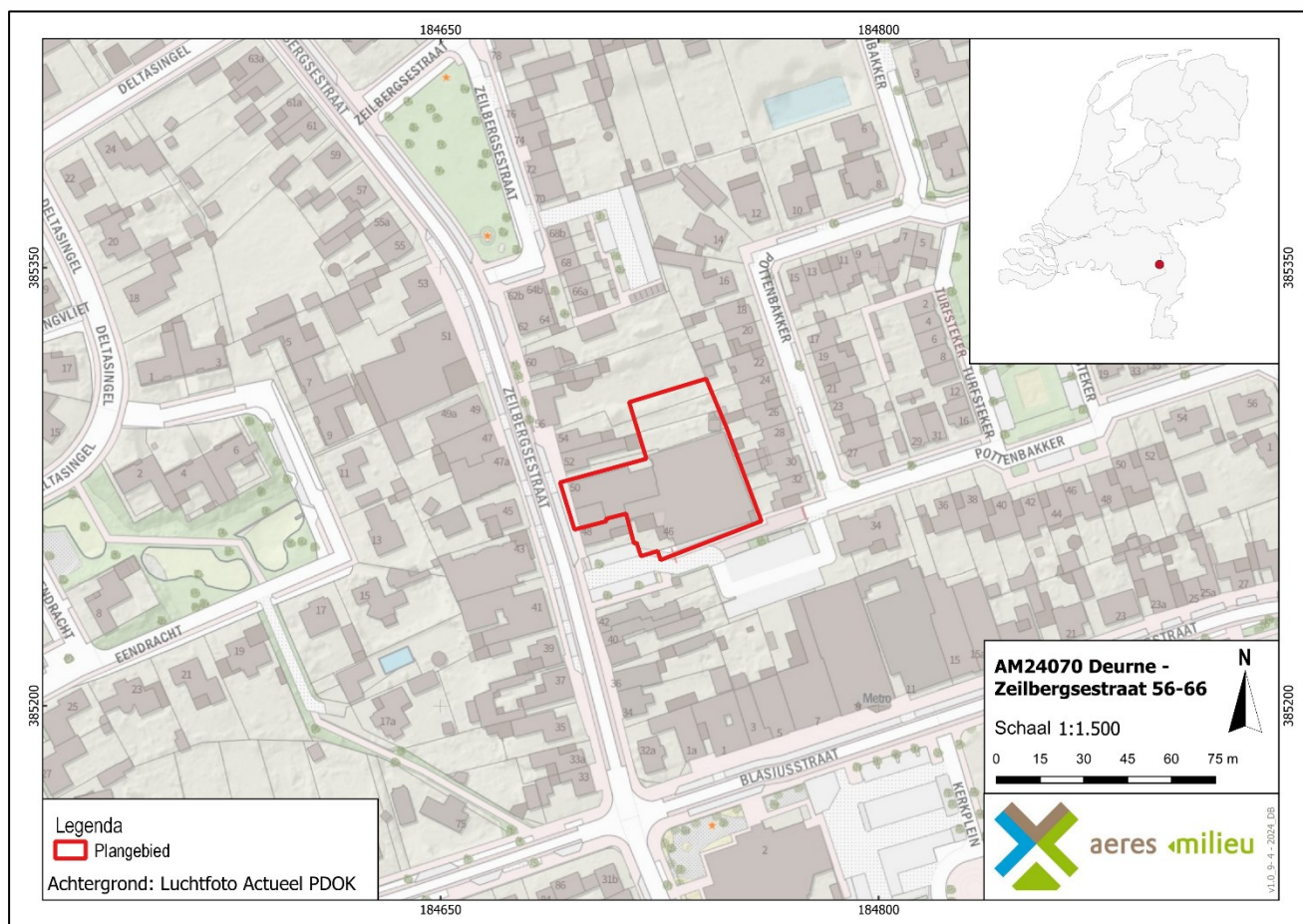
Plangebied (huidige situatie)

Het plangebied ligt aan de Zeilbergsestraat. Momenteel is het plangebied in gebruik als supermarkt en deels braakliggend (zie figuur 2). In het noorden wordt het plangebied begrensd door het erf en de woning van Zeilbergsestraat 60, in het oosten door erven en woningen aan de Pottenbakker, in het zuiden door een parkeerplaats en in het westen door de Zeilbergsestraat.

Figuur 1a. Toekomstige situatie binnen het plangebied, uitbreiding supermarkt, niveau begane grond. Het plangebied is aangegeven met het rode kader (Bron: Aangeleverd door de opdrachtgever).

Figuur 3a. Topografische ligging van het plangebied. Het plangebied is aangegeven met het rode kader (Bron: OpenTopo(Map5)).

Figuur 3b. Luchtfoto van het plangebied. Het plangebied is aangegeven met het rode kader (Bron: OpenTopo(Map5)).

2. WERKWIJZE

2.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze bronnen geven inzicht in bekende, of te verwachten archeologische resten binnen het onderzoeksgebied. Daarnaast zijn deze bronnen van belang voor het opstellen van de landschapsgenese.

Archeologische bronnen

- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (Archis3)
- Archeologische Beleidskaart van de gemeente Deurne
- Specifieke lokale informatie (heemkundekring, amateurarcheologen)

Bodem- en geomorfologische kaarten

- Bodemkaart (Alterra)
- Geomorfologische kaart (Alterra, uit Archis3)
- Fysisch landschap (ODZOB)
- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4)

Historische kaarten

- Tranchotkaart (1803-1820)
- Historisch kadastraal minuutplan (1800-1832)
- Historische topografische en militaire kaarten (1830 tot 1978)
- Moderne topografische kaart (tot 2022)

De bovenstaande bronnen worden aangevuld door mogelijke informatie afkomstig van lokale archeologische verenigingen en werkgroepen. De overige aanvullende informatie is terug te vinden in de literatuurlijst.

De Heemkundekring van Deurne, is op 20 maart 2024 en nogmaals op 6 januari 2025 via de website gecontacteerd met de vraag om aanvullende informatie betreffende het plangebied.⁵ Tot op heden is hierop nog geen reactie ontvangen.

⁵ www.heemkundekringdeurne.nl

3. BUREAUONDERZOEK

3.1 Landschappelijke situatie - geomorfologie

Het plangebied ligt aan de oostelijke rand van de Roerdalslenk direct ten westen van de Peelhorst. De ondergrond wordt doorsneden door meerdere breuken die zuidoost-noordwest georiënteerd zijn en de Roerdalslenk en de Peelhorst begrenzen. Het plangebied ligt op de overgang van de dalingszone van de Roerdalslenk, direct ten westen van de Peelhorst. De Roerdalslenk is opgevuld met een zandpakket van meer dan 15 meter dik.⁶ Ten oosten van de kern van Deurne loopt de Peelrandbreuk. Als gevolg van tektonische bewegingen liggen de oude rivierafzettingen hier dicht aan het oppervlak. Deze zijn afgezet door de Rijn en Maas.⁷ De rivierzanden worden tot de Formatie van Beegden gerekend en werden afgezet vanaf het laatste deel van het Vroeg-Pleistoceen (circa 2.6 miljoen – 850.000 jaar geleden) tot in het Midden-Pleistoceen (circa 850.000 – 380.000 jaar geleden). Op deze afzettingen bevindt zich een dunne laag dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel).

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (circa 115.000 – 11.700 jaar geleden), ontstond een steeds kouder en droger klimaat.⁸ Deze laatste ijstijd, het Weichselien is belangrijk geweest voor de vorming van het huidige landschap rond het plangebied. In deze periode breidde het landijs zich sterk uit, maar bereikte Nederland niet. Tijdens een groot deel van het Weichselien was de bodem permanent bevroren. Tijdens perioden van dooi werd door sneeuwsmeelt- en regenwater veel sediment verspoeld. Hierbij zijn fluvioperiglaciale afzettingen gevormd en dalen ontstaan. De fluvioperiglaciale afzettingen zijn zeer divers en bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend.⁹ Deze afzettingen zijn in het plangebied in de diepere ondergrond aanwezig. Ze bestaan hier uit zwak siltig, matig fijn zand.

Later zijn de fluvioperiglaciale afzettingen bedekt met dekzand. In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name tijdens het Laat-Pleniglaciaal (circa 26.000 – 14.700 jaar geleden) en in sommige perioden van het Laat-Glaciaal (circa 14.700 – 11.700 jaar geleden), is de vegetatie grotendeels verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving optrad waarbij dekzand werd afgezet.¹⁰ Dit zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd, arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel gerekend. Door deze dekzandafzettingen ontstond een reliëf dat wordt gekenmerkt door zowel langgerekte dekzandruggen en dekzandkopjes als door vlaktes met depressies. In de Allerød en Bølling interstadialen (de laatste relatief warme fases van het Weichselien) kon door de relatief warme omstandigheden bodemvorming plaatsvinden. Een restant van een oud bodemprofiel is de zogenaamde Laag van Usselo die in het Allerød is gevormd. Deze bevindt zich tussen het jong dekzand I en II.

Het klimaat werd gedurende het Holoceen (vanaf circa 11.700 jaar geleden) zowel warmer als vochtiger. Het landschap is door geologische processen sindsdien weinig meer veranderd. Het dekzand werd door de toenemende vegetatie vastgelegd en de beken sneden zich in, waarbij ze de natuurlijke laagten volgden, zoals de eerder gevormde dalen.

⁶ Berendsen 2008, 28-29.

⁷ De Mulder e.a. 2003, 327.

⁸ Berendsen 2008, 183.

⁹ Berendsen 2008, 189.

¹⁰ Berendsen 2008, 190.

Volgens de oppervlakte geologiekaart komen ter plaatse van het oostelijk deel van het plangebied in de bodem grindige rivierafzettingen (code BE3) voor. Deze afzettingen worden vaak bedekt door een pakket dekzand behorende tot de Formatie van Bortel. In het westelijk deel worden dekzand en overige periglaciaire afzettingen (code BX4, Laagpakket van Wierden) voor.¹¹ Er ligt een noord-zuid georiënteerde breuk in het plangebied. Dit betreft de Peelrandbreuk.

Op de geomorfologische kaart (Bijlage 4) is het plangebied vanwege de ligging in bebouwd gebied niet gekarteerd. Op de fysisch landschap kaart van de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) ligt het plangebied op twee landschapseenheden. Het plangebied ligt grotendeels binnen een zone van hoge dekzandruggen. Het westelijke deel van het plangebied ligt op lage dekzandruggen (Bijlage 4b). Tussen deze twee landschapseenheden loopt in het westelijke deel van het plangebied een noordwest-zuidoost georiënteerde breuk. Vanaf circa 300 meter ten oosten van het plangebied ligt de beekloop van de Vlier. Op ongeveer 500 meter ten oosten van het plangebied begint de plateau-achtige horst, bedekt of opgevuld met dekzand (code 4F01d).

Op het kaartbeeld van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN4, bijlage 6) is duidelijk de hoger gelegen dekzandrug te herkennen. Het plangebied ligt relatief laag op deze dekzandrug. Direct ten westen van het plangebied bevindt zich een laaggelegen zone van dekzandwellingen. Ten noordoosten van het plangebied ligt de laaggelegen vlakte van ten dele verspoelde dekzanden of löss.

3.2 Landschappelijke situatie - bodem

Op de bodemkaart (Bijlage 5) is het plangebied vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd. Volgens de landschapstypen kaart van de ODZOB ligt het plangebied binnen de grenzen van een jonge dorpskern (Nj1). Binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden gevormd in leemarm en zwak lemig fijn zand (code zEZ21) verwacht.

Bij enkeerdgronden is sprake van een eerdlaag of plaggendek. Dit (plaggen)dek is ontstaan doordat in sommige gevallen al vanaf de late middeleeuwen op grote schaal het systeem van potstalbemesting werd toegepast. Om de grond vruchtbaarder te maken, werden plaggen met de mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid. In de loop der tijd is hierdoor een plaggendek op de oorspronkelijke bodem ontstaan. De totale dikte van het plaggendek is bij de enkeerdgronden meer dan 50 cm. De bouwvoor (Aap-horizont) is grijsbruin tot zwart van kleur. Hieronder liggen oudere niveaus/lagen van het plaggendek (Aa-horizont), die meestal wat lichter van kleur zijn. Dergelijke cultuurdekken kunnen een beschermende werking hebben voor de potentieel aanwezige archeologische lagen.

De hoge enkeerdgronden betreffen de oudste opgehoogde gronden, die over het algemeen op de hogere dekzanden liggen. De lage enkeerdgronden werden pas later in gebruik genomen vanwege de lagere ligging in het beekdal. Door de hogere grondwaterstand was de sterke ophoging met plaggen niet alleen noodzakelijk voor de bemesting maar ook om de nattere gronden toegankelijk te maken.

De kans bestaat dat er onder het plaggendek nog een restant van het oorspronkelijke bodemprofiel wordt aangetroffen. Dit hoeft echter niet zo te zijn zoals vaker blijkt bij archeologisch onderzoek in bijvoorbeeld het oosten van Brabant. Indien sprake is geweest van een snelle ophoging, dan zou men onder het plaggendek nog een intacte A-horizont kunnen vinden.

¹¹ Geologische overzichtskaart van Nederland, 2021.

Deze laag onderscheidt zich door een hoger humusgehalte en een meer donkere kleur. Echter, door verploeging zijn vaak de oorspronkelijke A- en E-horizont meestal reeds opgenomen in het plaggendek.

Indien de oorspronkelijke bodem bestaat uit een podzolbodem kunnen op een dieper niveau nog (restanten van) een B- en/of BC- horizont voorkomen.

Grondwatertrap

De mogelijk aanwezige gronden worden gekenmerkt door een gemiddeld lage grondwaterstand, te weten grondwatertrap VII. Dit zijn de gemiddelde grondwaterstanden die op de bodemkaart staan aangegeven. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen de 80 en 140 cm beneden maaiveld ligt. De gemiddeld laagste grondwaterstand ligt dieper dan 160 cm beneden maaiveld. Deze lage grondwaterstand zorgt voor slechte bewaringsomstandigheden voor eventuele organische resten.

3.3 Bewoningsgeschiedenis – historisch overzicht

De bestudeerde en beschikbare bronnen hebben het volgende beeld kunnen schetsen over de geschiedenis van Zeilberg en Deurne.

Het plangebied ligt aan de Zeilbergsestraat bij het voormalige buurtschap Zeilberg. De historische kern van Deurne ligt op circa 1,1 kilometer ten noordwesten van het plangebied. Tegenwoordig maakt Zeilberg inclusief het plangebied deel uit van de bebouwde kom van Deurne.

De naam Zeilberg wordt in de 15^e eeuw *Leeselberg* genoemd en in 1654 *Zeylbergh*. De naam is een samenstelling van *berg* 'terreinverheffing, heuvel' en een element *zeil*, dat terug zou kunnen gaan op het Middelnederlandse *sagel* 'staart' (vergelijkbaar met het Middelnederlandse *sagel*, *zagal*, 'staart', 'achterkant') met de uiteindelijke betekenis 'achterwaarts gelegen berg' (vergelijkbaar met Achterberg). Deze duiding is inhoudelijk bevredigend, maar taalkundig opmerkelijk in zoverre dat zij het voorkomen van een verschoven vorm Middelnederlands *sagel* in dit gebied veronderstelt.¹²

De oudste vermelding van Deurne (*Durninum*) stamt uit 721 en verwijst naar een "*met doornstruiken begroeide plek*". In een kopie uit de 12^e eeuw van de akte Liber Aureus uit 721 staat vermeld dat Herelaef een goed met hoeven, akkers en weiden, beemden en bossen te Deurne en Vlieden schonk aan Willibrord. In de late middeleeuwen vormde zich in de omgeving van Deurne een aantal buurtschappen.¹³ De nederzetting Deurne is gesitueerd op een dekzandrug langs een beekdal van de Bakelse Aa (huidige Vlier). De bebouwing van Deurne bestond uit een lint van bebouwing met hieraan gelegen akkers, parallel aan de beek gelegen.¹⁴

Deurne was vanaf circa 721 tot in de 18^e eeuw in handen van de Abdij van Echternach. De St. Willibrorduskerk van Deurne wordt voor het eerst vermeld in 1069. Deze was gesitueerd op een locatie langs enkele doorgaande wegen. Hiervóór ging men naar de kerk in Bakel. In de 13^e eeuw is gestart met de bouw van de huidige St. Willibrorduskerk.¹⁵ Het is niet zeker of de vol middeleeuwse kerk op dezelfde locatie lag.

¹² Van Berkel en Samplonius 2006, 519.

¹³ www.deurnewiki.nl (beheerd door de heemkundekring H.N. Ouwering Deurne).

¹⁴ Kolen 2004, 36.

¹⁵ www.deurnewiki.nl (beheerd door de heemkundekring H.N. Ouwering Deurne).

De dorpskern van Deurne vormde zich met name langs de huidige Kerkstraat en het verlengde de Markt en Stationsstraat evenals aan de Helmondseweg, De Martinetstraat (voormalige Schoolstraat) en de straten Visser en Molenstraat.¹⁶ Het dorpshart werd gevormd door de genoemde kerk en de Markt waar al de genoemde straten op uit komen.

Het vroegste historische bewijs voor deze bewoningskern dateert uit de 16^e eeuw.¹⁷ Het is aannemelijk dat de eerste bewoning van voor de 16^e eeuw dateert. Deurne was vooral een kerkelijk, juridisch en sociaal middelpunt. Voor de inval van de Fransen in 1795 werd Deurne bestuurd door de heer van Deurne, een leenman van de hertog van Brabant. Binnen Deurne herinneren het Klein Kasteel en Groot Kasteel nog aan deze tijd.¹⁸ De Kerkstraat, voorheen Haageind, loopt van de Markt richting het noorden en is, zoals al vermeld, één van de oude hoofdaders van het dorp.

In oorsprong is Deurne een agrarische gemeenschap. De textielindustrie werd een groeiende industrie in de 18e tot 19e eeuw met meerdere kleine textielbedrijven. Ten oosten van Deurne, in Zeilberg en Hanenberg, stonden daarnaast van 1613 tot 1917 enkele pottenbakkerijen.¹⁹ Mogelijk waren ze al actief van de 16^e eeuw. De aanwezige klei was hier van goede kwaliteit en aanwezig op geringe diepte. De turf uit de Peel fungeerde als brandstof en was ook veelal aanwezig. Naast potten werden ook bakstenen en dakpannen gebakken. Het beroep van pottenbakker ging vaak over van vader op zoon. Veel Zeilbergse pottenbakkers ondertekenden documenten niet met hun naam maar met een afbeelding van een potje of een vogel (de haan van de Hanenberg?). Tijdens de aanleg van woonwijken in de Zeilberg zouden op verschillende plaatsen grote aantallen scherven zijn gevonden; helaas zijn alleen wat scherven bewaard gebleven van het terrein van de laatste pottenbakker van Deurne (Pietje Munsters) en enkele potscherven van de Hanenberg. In 1994 werd tussen de spoorlijn en de sportvelden een waterleiding gevonden die mogelijk uit de 18^e eeuw stamt. De leiding bestond uit genummerde rode kannebuizen en zorgde voor watertoevoer vanuit een waterput aan de oostzijde van de Peelrandbreuk naar mogelijk een meer westelijk gelegen pottenbakkerij.²⁰

Eind 19^e eeuw kwam ook de veenwinning in opmars. Hiermee is ook de basis gelegd van de spoorlijn door Deurne. Voor het vervoer van de turf uit de Peel naar de verwerkingslocaties werd het Kanaal van Deurne aangelegd. De turf werd centraal aan de spoorlijn verwerkt.²¹

Er zijn binnen het werk van Van Blankenstein meerdere gegevens bekend over enige oorlogsvernielingen in de Tweede Wereldoorlog. Er werden circa 1.000 woningen beschadigd waarvan circa 400 zwaar beschadigd of vernield. Ook is het Groot Kasteel door de geallieerden vernield.²² In de jaren 1940, 1942, 1944 en in 1945 vonden meerdere vliegtuigcrashes plaats in Deurne en omgeving.²³ Het is niet bekend of binnen of in de onmiddellijke omgeving van het plangebied oorlogsgerelateerde verwoestingen of crashes hebben plaatsgevonden. Dit is dus niet uit te sluiten.

16 www.deurnewiki.nl (beheerd door de heemkundekring H.N. Ouwerling Deurne).

17 Keunen *et al.* 2020, 24.

18 www.deurnewiki.nl (beheerd door de heemkundekring H.N. Ouwerling Deurne).

19 Keunen *et al.* 2020, 30.

20. www.deurnewiki.nl.

21 Keunen *et al.* 2020, 45-46.

22 Van Blankenstein 2006.

23 Auwerda en Grimm 2008, verliesregister.

3.4 Bewoningsgeschiedenis – archeologische waarden

De onderzoekslocatie ligt volgens de Archeologische Beleidskaart van de Deurne (interactieve erfgoedkaart van Deurne, 2020) in de zone Categorie 2 'Historische kern' (hoge archeologische verwachting) (zie Bijlage 3).²⁴

In de omgeving van het plangebied (binnen een straal van circa 500 meter) zijn volgens de gegevens uit Archis3 géén archeologische monumenten. Wel zijn er meerdere archeologische waarnemingen en onderzoeksmeldingen bekend (Bijlage 2 en Tabel 1).

Onderzoeks- en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek / vondstmelding	Omschrijving
2992776100	Circa 50 meter ten Z van het plangebied	Vondstmelding (1996)	In 1996 of eerder werd pottenbakkersafval van roodbakend geglazuurd aardewerk uit de nieuwe tijd (laat) aangetroffen. 'De meeste van deze fragmenten zijn van niet gebruikt aardewerk, maar enkele zijn van intensief gebruikte voorwerpen'.
2069489100	Circa 200 meter ten N van het plangebied	Booronderzoek door Synthegra BV in 2005	De verwachte enkeerdgrond is in beperkte mate aanwezig, niet op het volledige terrein. Met name op de dekzandkop is het esdek afwezig, in de lagere gebieden is hij aanwezig. Waar aanwezig dekte dit es geen oudere bewoningssporen af op de plaatsen waar geboord is. Er wordt een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven geadviseerd.
2205487100	Circa 50 meter ten N van het plangebied	Booronderzoek door Becker en Van de Graaf in 2008	Het onderzoek heeft niet kunnen uitwijzen of het plangebied op een dekzandrug ligt. De verwachte enkeerdgrond is niet aangetroffen. Moderne indicatoren in de boringen en het gevlekte karakter van enkele lagen duidt erop dat het merendeel van de boringen verstoord is. Er is een archeologische begeleiding geadviseerd.
2234947100	Circa 400 meter ten N van het plangebied	Booronderzoek door Vestigia BV in 2009	In het zuidelijke en noordelijke deel van het plangebied bevindt zich een esdek (enkeerdgronden). Daartussen is sprake van laarpodzolen en gooreerdgronden. Uit de boringen blijkt verder dat de bodem lang niet altijd intact is (AC-profielen), maar dat verspreid over het plangebied toch nog wel intacte bodemprofielen aanwezig zijn. Relevant archeologisch vondstmateriaal onder de bouwvoor werd niet opgeboord. Er is een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven geadviseerd.
2266837100	Circa 400 meter ten N van het plangebied	Proefputten/sleuven door ADC ArcheoProjecten in 2009	Binnen het overgrote deel van het plangebied is een verstoord bodemprofiel aangetroffen als gevolg van diepploegen en/of afgraven en ophogen. Op enkele plaatsen is een restant van het esdek aangetroffen. Dit esdek bevindt zich direct op de C-horizont, wat inhoudt dat er circa 30 cm van de oorspronkelijk in het dekzand ontwikkelde bodem ontbreekt. Hier een daar werd een intact bodemprofiel aangetroffen maar het mogelijk archeologisch niveau is ernstig verstoord. Het gebied is vrijgegeven.
4549011100	Circa 200 meter ten O van het plangebied	Booronderzoek door Transect in 2017	De bovenkant van het dekzandpakket is verstoord. Daarnaast is er sprake van verspoeld dekzand en lag het plangebied lager in het landschap dan eerder werd vermoed. Voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd geldt een lage verwachting op basis van het geploegde plaggendeek en historisch kaartmateriaal. Het plangebied is vrijgegeven.

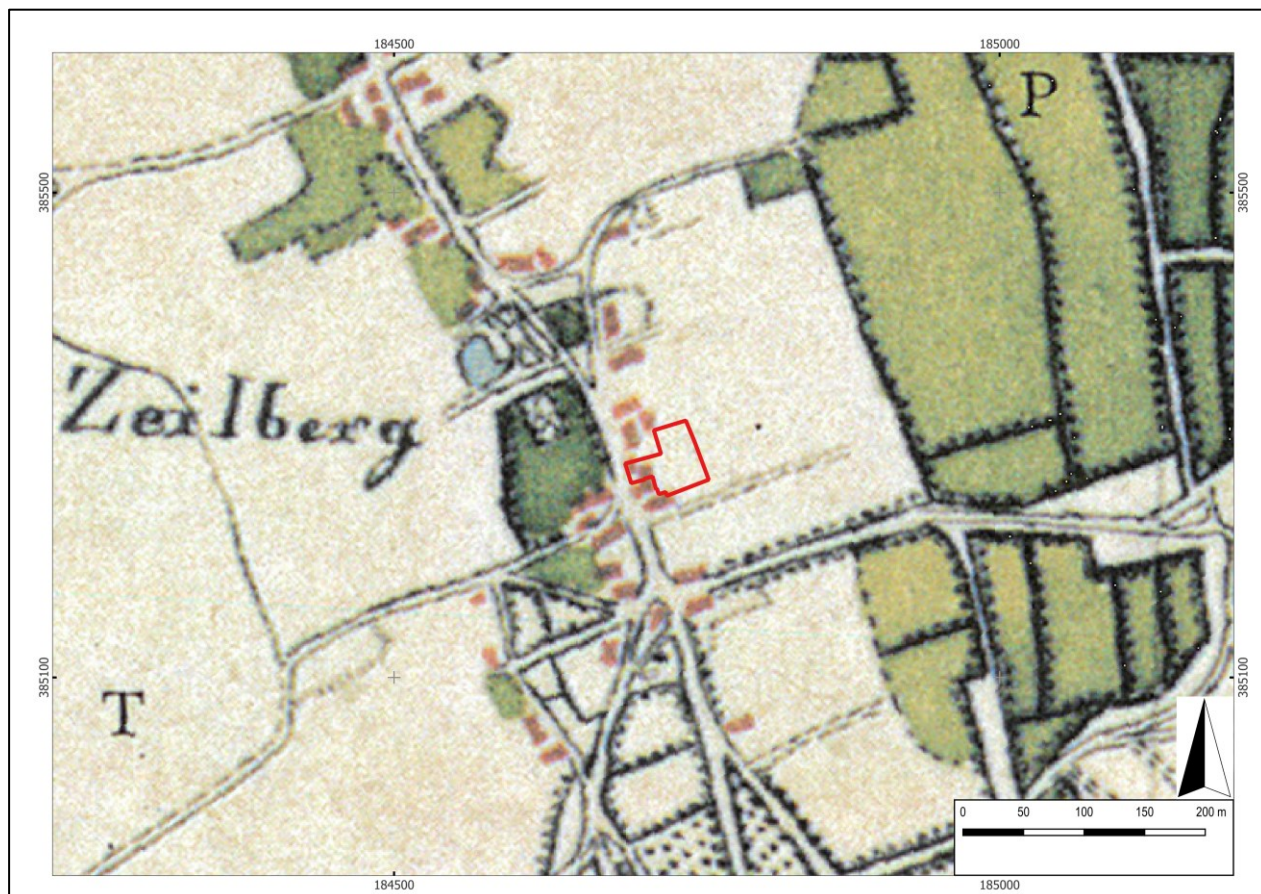
Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek / vondstmelding	Omschrijving
4580845100	Circa 200 meter ten O van het plangebied	Proefputten/sleuven door Transect in 2018	Er zijn mogelijke nederzettingsresten aanwezig, waarvan in ieder geval 1 potentiële gebouwplattegrond aan de noordwestelijke kant. De aard en datering van de vermeende structuur is vooralsnog onduidelijk. Op basis van de uiterlijke kenmerken doet vermoeden dat de sporen uit de middeleeuwen of nieuwe tijd dateren. Andere potentiële structuren lijken afkomstig van hekwerk en/of een kleinschalig boeren schuurtje. Deze sporen dateren waarschijnlijk uit de nieuwe tijd. In deze periode is het plangebied in gebruik genomen voor landbouw, getuige de aanwezigheid van het oude bouwlanddek. Er is een opgraving geadviseerd voor een deel van het onderzoeksgebied.
4591723100	Circa 200 meter ten O van het plangebied	Opgraving door Transect in 2018	Tijdens de opgraving zijn 10 paalkuilen en 20 natuurlijke verstoringen aangetroffen. Geprobeerd is de paalkuilen aan de sporen van het proefsleuvenonderzoek te koppelen, maar dit is in beperkte mate gelukt. In de paalkuilen zijn geen vondsten aanwezig, wat het moeilijk maakt de paalkuilen nauwkeurig te dateren. Op basis van de paalkuilen en andere sporen uit het proefsleuvenonderzoek is er geen directe aanleiding om aan te nemen dat men hier vroeger heeft gewoond, maar het plangebied lijkt in ieder geval in gebruik te zijn geweest in de late middeleeuwen - nieuwe tijd. Sporen die te maken hebben met de ambachtelijke activiteiten in de omgeving (zoals pottenbakkerijen en steenindustrie) zijn niet aangetroffen. Middels deze opgraving is het onderzoek afgerond, er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.
4562741100	Circa 180 meter ten ZO van het plangebied	Booronderzoek door Econsultancy in 2017	In het plangebied zijn dekzandafzettingen aangetroffen, afgedekt door een eerddek. Uit de bij 4 boringen aangetroffen onverstoorde podzol (B-horizont) in de top van de dekzandafzettingen blijkt dat het bodemprofiel grotendeels onverstoorde is. Op basis van het behoud van een middelhoge tot hoge trefkans blijft de kans reëel dat archeologische resten binnen het plangebied aanwezig zijn. Er is een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van proefsleuven.
4602641100	Circa 180 meter ten ZO van het plangebied	Opgraving door Antea Group Archeologie in 2018	De bodem bestaat binnen het gehele plangebied opgebouwd uit een donkerbruine bouwvoor, met daaronder een bruine B-horizont, gevolgd door een gele C-horizont. Lokaal is ook nog een restant van een dunne E-horizont zichtbaar boven de B-horizont. Deze is echter niet binnen het gehele plangebied aanwezig. In het plangebied zijn 2 vindplaatsen aangetroffen. Vindplaats 1 betreft een aantal losse sporen zonder dat er een duidelijk gebouw of indeling van een erf kan worden herkend. Vindplaats 2 betreft een (deel van een) crematiegrafveld met een datering in de ijzertijd. De crematieresten behoren toe aan in ieder geval 2 individuen, waarvan er in ieder geval 1 volwassen is. Het is aannemelijk dat een bewuste selectie van verbrande fragmenten heeft plaatsgevonden, waarbij slechts een deel van alle individuen in de urnen begraven is. Het onderzoek is afgerond, er is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Zaakidentificatie	Afstand	Soort onderzoek / vondstmelding	Omschrijving
4643839100	Circa 300 meter ten ZO van het plangebied	Booronderzoek door Econsultancy in 2018	De aangetroffen bodem bestaat uit een circa 75-170 cm dikke verstoorde laag. Hieronder zijn de natuurlijke afzettingen aangetroffen. Vanwege de aanwezigheid van grind zijn deze afzettingen geïnterpreteerd als de rivierafzettingen van de Formatie van Beegden. De bodem, bestaande uit een eerddek, is niet aangetroffen. Tevens is het zanddek van de Formatie van Boxtel niet aangetroffen. De afwezigheid van beide is te verklaren door de diepgaande verstoring door de realisatie van de aanwezige bebouwing. Het plangebied is vrijgegeven.
5080663100	Circa 300 meter ten ZO van het plangebied	Proefputten/sleuven door BAAC in 2021	Bij het booronderzoek is vastgesteld dat een groot deel van het terrein verstoord was, waarop de archeologische verwachting voor alle perioden is bijgesteld naar laag. Het bevoegd gezag besloot om het terrein toch verder te onderzoeken door middel van proefsleuven. De conclusie van het onderzoek is dat het terrein zodanig is verstoord, dat eventuele archeologische waarden niet langer bewaard zijn. De natuurlijke ondergrond is op sommige plaatsen verstoord tot een diepte van meer dan 1,7 m -mv. Ook waar de top van de natuurlijke ondergrond hoger is aangetroffen, bleek deze verstoord en/of afgetopt. Het plangebied is vrijgegeven.

Tabel 1. Overzicht van Archismeldingen binnen een straal van 1 km rond het plangebied.

3.5 Bewoningsgeschiedenis – historisch kaartmateriaal

In het kader van het bureauonderzoek is historisch kaartmateriaal bestudeerd. Op de Tranchotkaart (1803-1820; Figuur 4) is te zien dat er in het westelijke deel van het plangebied, direct aan de doorgaande Zeilbergsestraat, een gebouw staat ingetekend. Ten noorden en ten zuiden van dit gebouw is meer bebouwing aanwezig aan de genoemde straat. Het plangebied ligt in en ten oosten van de historische kern van het gehucht Zeilberg aan de voorloper van de huidige Zeilbergsestraat. De rest van het plangebied is onbebouwd en is in gebruik als bouwland.

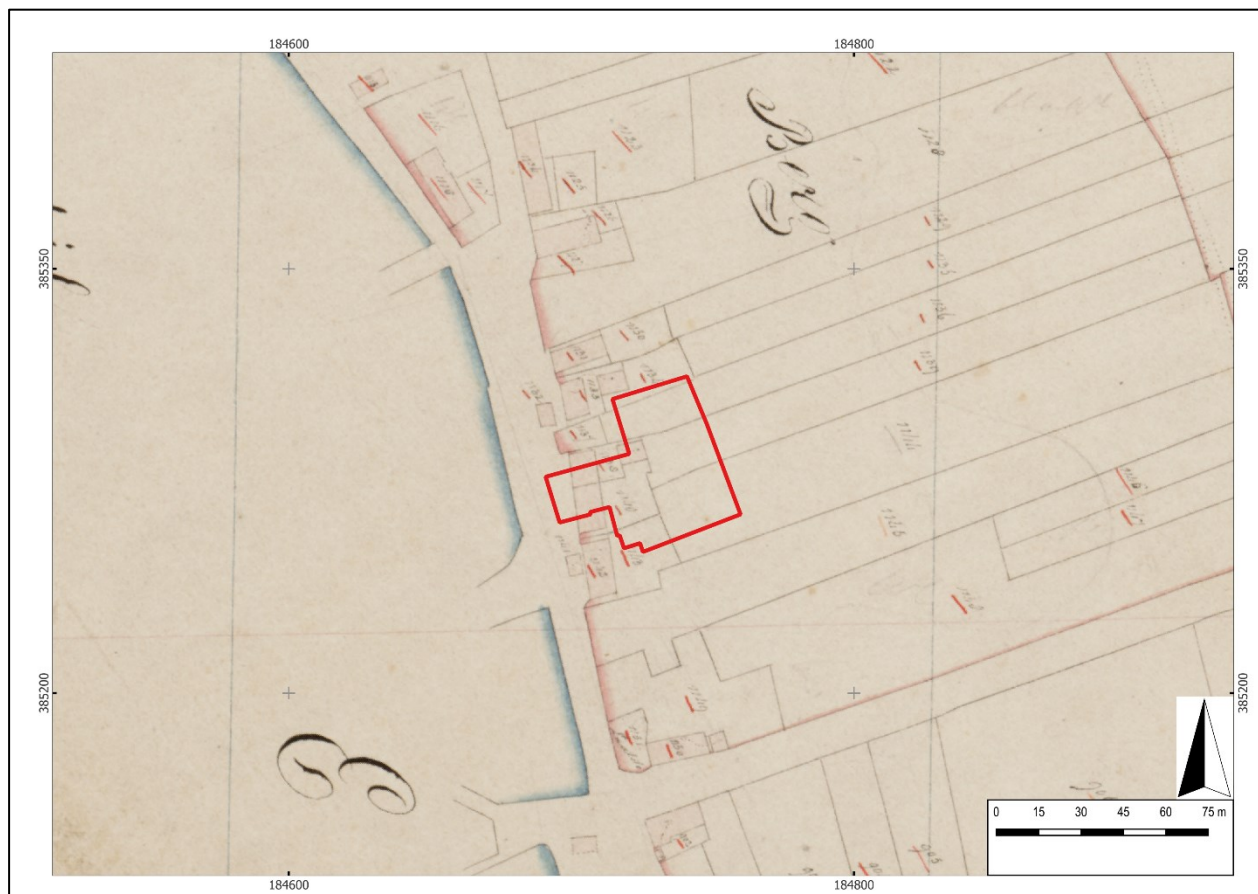

Figuur 4. Uitsnede van de Tranchotkaart (1803-1820). Het plangebied is rood omlijnd. (Bron: Landesvermessungsamt, 1969).

Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (Figuur 5)²⁵ is de situatie op kadastraal niveau te zien. Het westelijke deel van het plangebied is bebouwd met drie gebouwen. De rest van het plangebied is nog steeds onbebouwd. Aan de voorloper van de Zeilbergsestraat staan meerdere gebouwen ingetekend ten noorden en ten zuiden van het plangebied. Volgens de Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT)²⁶ behorende bij het minuutplan zijn de percelen in het westelijke deel van het plangebied in gebruik als huis met schuur en erf. De percelen aan oostkant van het plangebied zijn in gebruik als bouwland.

²⁵ www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl Gemeente Deurne en Liessel, sectie D, blad 2. Minuutplannen zijn de oorspronkelijke kadastrale kaarten die zijn vervaardigd vanaf 1811 en 1812 in navolging van de Fransen o.l.v. Napoleon Bonaparte. Het zijn grondbeschrijvingen (kadasters) van de gemeenten met hierop aangegeven de percelen, perceelnummers en gebouwen.

²⁶ OAT = Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel. Dit is een register uit 1832 waarin diverse gegevens in vermeld staan die betrekking hebben op de betreffende percelen, zoals de eigenaar, beroep en woonplaats, alsmede het grondgebruik en de oppervlakte.

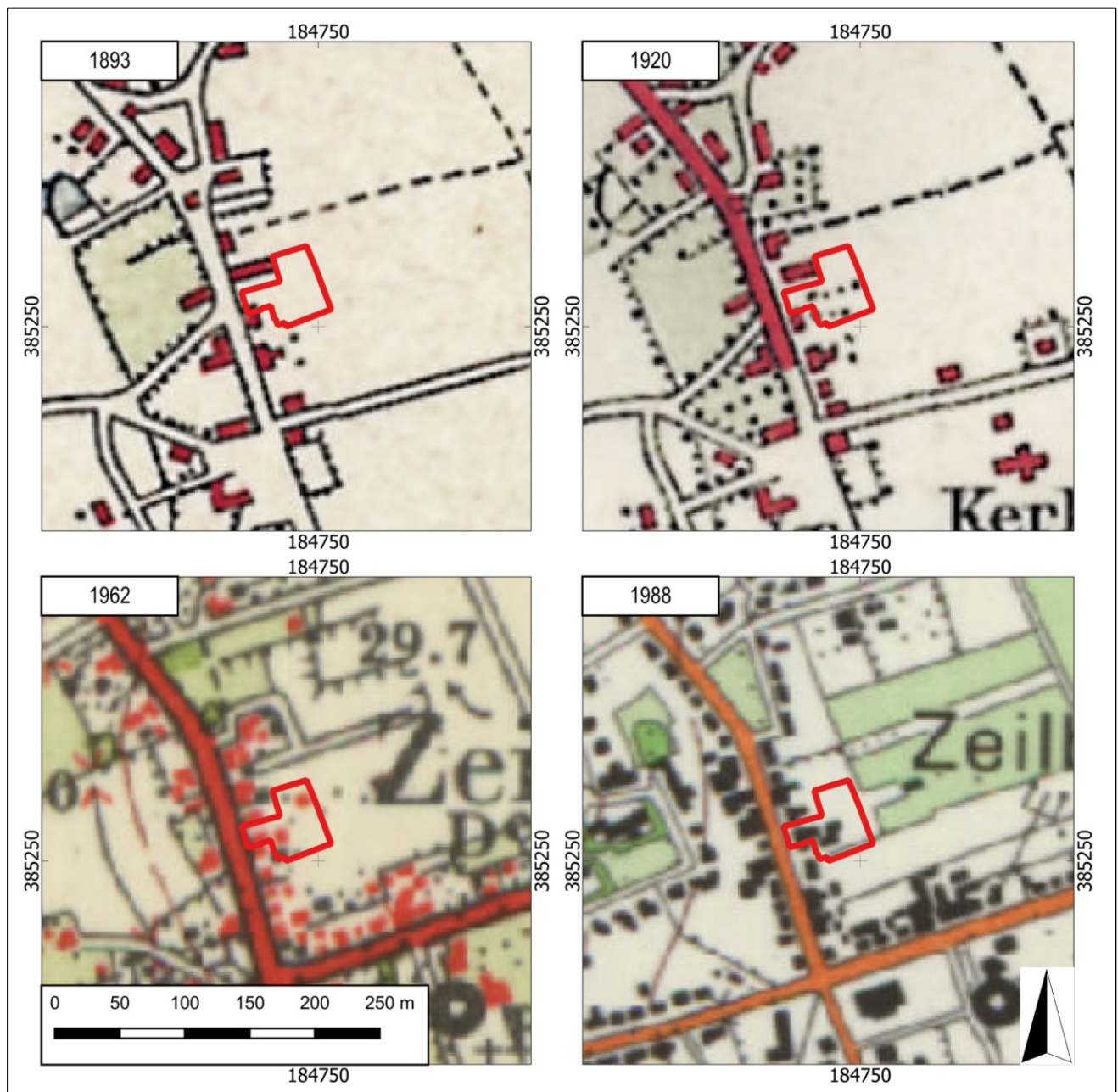
Figuur 5. Uitsnede van het kadastraal minuutplan uit 1811-1832, met in het rood bij benadering het plangebied aangegeven
(Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Op de kaarten uit 1893 en 1920 (Figuur 6) is de bebouwing aan de westkant van het plangebied verdwenen. Het plangebied is in zijn geheel in gebruik als bouwland en later als boomgaard. De bebouwing van Zeilberg concentreert zich in deze tijd nog tot de voorloper van de Zeilbergsestraat. Op de kaart uit 1920 is te zien dat de bebouwing zich langzaam uitbreidt ten zuidoosten van het plangebied. Hier is ook de huidige H. Willibrordus kerk te zien.

Op de kaart uit 1962 (Figuur 6) is bebouwing ingetekend in het westelijke en noordelijke deel van het plangebied. Het gebouw in het westen van het plangebied is gebouwd in 1929 en is nog steeds in gebruik.²⁷ Het gebouw in het noorden verdwijnt weer op de kaart uit 1988. Op deze kaart is te zien dat de bebouwing binnen het plangebied zich uitbreidt. Deze bebouwing wordt uiteindelijk vervangen door het gebouw van de supermarkt dat in 1992 is gerealiseerd.²⁸

²⁷ www.bagviewer.kadaster.nl

²⁸ www.bagviewer.kadaster.nl

Figuur 6. Uitsneden van historische kaarten uit de perioden 1893, 1920, 1962 en 1988. Het plangebied is aangegeven met het rode kader
(Bron: www.topotijdreis.nl).

In Figuur 7 is een uitsnede van de online Cultuurhistorische Waardenkaart (interactieve erfgoedkaart van Deurne, 2020) weergegeven. Hierop is te zien dat het westelijk deel van het plangebied deel uitmaakt van het 'Bebouwingsclusters in 1832'. Ook loopt de geologische breuklijn dwars door het plangebied. Ook staat de Zeilbergsestraat aangegeven als een historisch tracé (rode lijn).

Figuur 7. Uitsnede van de Cultuurhistorische Waardenkaart van Deurne. Het plangebied is aangegeven met het gele kader
(Bron: www.mijnkaart.deurne.nl).

4. VERWACHTINGSMODEL

Jager-verzamelaars uit het paleolithicum en mesolithicum hebben als woon- en verblijfplaats vaak voor de flanken van hoger liggende terreingedeelten in het landschap gekozen. Bij voorkeur in de buurt van (open) water. Nabijgelegen watervoorzieningen waren belangrijk voor drinkwater en de aanwezige biodiversiteit. Dit vergemakkelijkt de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel.

Het plangebied ligt op de flank van een hoger gelegen dekzandrug binnen een gradiëntzone. Op het AHN is de ligging van het plangebied op de flank van de dekzandrug goed zichtbaar. Het plangebied ligt ongeveer 300 m ten westen van het beekdal van de Bakelse Aa (de Vlier) af. Er zijn in de directe omgeving van het plangebied nog geen vuursteenvondsten aangetroffen. Het is mogelijk dat dit ook te maken heeft met de weinige onderzoeken die in de omgeving gedaan zijn. Om deze redenen wordt een hoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het laat-paleolithicum tot en met het mesolithicum. Binnen het plangebied worden enkeerdgronden verwacht. Deze gronden hebben een opgebracht antropogeen dek (eerdlaag) dat een conserverende werking kan hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Eventueel aanwezige resten uit de periode laat-paleolithicum en mesolithicum worden onder de verwachte eerdlaag of in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit tijdelijke bewoningssporen, haardkuilen, vuursteenstrooiingen.

Vanaf het (laat-)neolithicum ontstaan de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door meer sedentaire nederzettingen. De nederzettingen worden gekenmerkt door permanente woningen die soms diep in de grond gefundeerd waren. Vanaf deze perioden heeft men nog steeds een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden.

Het plangebied ligt relatief laag op een dekzandrug, nabij een waterloop. Voor late landbouwende samenlevingen zal zo'n gradiëntzone een aantrekkelijke vestigingsplaats zijn geweest. Er zijn enkele vondsten bekend in de omgeving van het plangebied met een datering in de ijzertijd (*zaakidentificatie: 4602641100*). Deze vondsten zijn gedaan op dezelfde dekzandrug als waarop het plangebied zich bevindt. Voor het plangebied geldt een hoge verwachting voor zowel nederzettingsresten uit de periode neolithicum tot en met de ijzertijd als voor nederzettingsresten uit de Romeinse tijd en de vroege middeleeuwen. Resten worden onder de verwachte eerdlaag tot in de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen bestaan uit cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, fragmenten aardewerk, natuursteen of gebruiksvoorwerpen.

Het plangebied ligt aan de Zeilbergsestraat in de historische kern van Zeilberg. Deze straat vormde een verbindingsweg van Deurne in het noordwesten naar verschillende gehuchten zoals Zeilberg, Hanenberg en Bree Mortel in het zuidoosten. Historische kaarten laten zien dat het westelijke deel van het plangebied al sinds tenminste circa 1800 bebouwd was. Tussen 1893 en 1920 is het plangebied onbebouwd en in gebruik als bouwland en boomgaard. In 1929 wordt in het westen van het plangebied een woning gebouwd. Deze bebouwing wordt uitgebreid met het supermarkt gebouw in 1992. Op basis van deze gegevens geldt voor het plangebied een hoge verwachting voor de periode late middeleeuwen en nieuwe tijd. Archeologische resten worden vanaf het maaiveld verwacht en kunnen bestaan uit onder andere cultuurlagen, paalkuilen/-gaten, afvalkuilen, gebruiksvoorwerpen van bijvoorbeeld natuursteen, fragmenten aardewerk en sporen van agrarische activiteiten.

Wat betreft de conservering en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten kan het volgende gesteld worden: Wegens de verwachte aanwezigheid van enkeerdgrond en daarmee een plaggendek zijn archeologische resten beschermd tegen latere invloeden. Over het algemeen kunnen (anorganische) vondsten en sporen onder zo'n dek in goede toestand worden aangetroffen. Mogelijke vuursteenvindplaatsen kunnen echter verstoord zijn geraakt bij de aanleg van het plaggendek en de eerste bewerking ervan. Hierdoor is vaak de top van de natuurlijk bodem opgenomen in het bovenliggende opgebrachte dek.

Wat betreft eventueel aanwezige organische resten is het afhankelijk hoe diep het grondwater zit. Bij hoge enkeerdgronden zijn de omstandigheden voor het aantreffen van organische resten minder goed: door de lage grondwaterstand (GWT VII) kunnen organische resten vaak enkel in dieper, waterhoudende sporen zoals waterputten bewaard blijven.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-paleolithicum - mesolithicum	Hoog	Resten van kampementen, fragmenten vuursteen, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder de verwachte eerdlaag, in de top van de oorspronkelijke C-horizont.
(laat)-neolithicum – vroege middeleeuwen	Hoog	Nederzettingsresten, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen	Onder de verwachte eerdlaag, in de top van de oorspronkelijke C-horizont.
Volle middeleeuwen – nieuwe tijd	Hoog	Cultuurlaag, funderingsresten, natuursteen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen, sporen van agrarische activiteiten, restanten wegen/paden	Vanaf het maaiveld.

Tabel 2. Archeologische verwachting per periode.

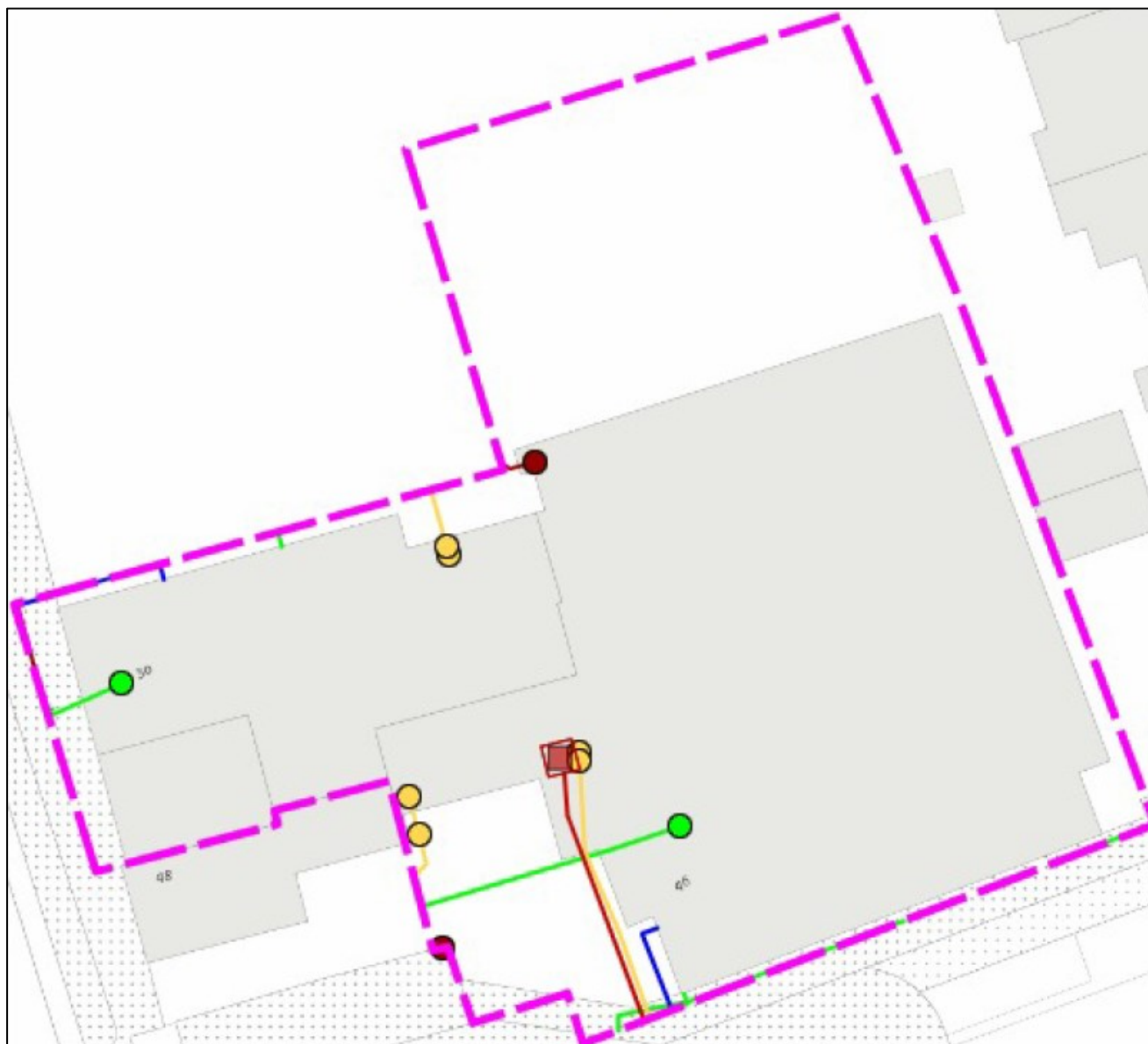
Bodemverstoring

Het bouwen en afbreken van de verschillende gebouwen sinds tenminste circa 1800 zal voor verstoring van de bodem hebben gezorgd in het westelijke deel van het plangebied. Er zijn geen gegevens aangeleverd van de funderingsdiepten van de huidige bebouwing.

Mogelijk is in het oostelijke deel van het plangebied verstoring opgetreden als gevolg van het gebruik als akkerland (diepploegen) en later (moes)tuin en/of boomgaard en de latere aanleg van de supermarkt en de huidige bebouwing. Op basis van de gegevens uit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) stamt de huidige bebouwing Zeilbergsestraat 46 uit 1992, Zeilbergsestraat 50 uit 1929 en Zeilbergsestraat 52 uit 1952.²⁹

Op basis van de KLIC-melding (uitgevoerd op 27 maart 2024) zijn binnen het plangebied enkele kabels/leidingen gegraven die voor een verstoring van de bodem kunnen hebben gezorgd (Figuur 8). De kabels en leidingen bevinden zich met name in het zuiden en westen van het plangebied.

²⁹ www.bagviewer.kadaster.nl.

Figuur 8. Klik-melding van het plangebied. Het plangebied staat aangegeven met het roze kader (Bron: www.kadaster.nl).

5. AANBEVELINGEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek geldt een hoge verwachting op archeologische resten uit het laat-paleolithicum tot het mesolithicum en een hoge verwachting op resten vanaf het neolithicum tot en met de nieuwe tijd. Het plangebied ligt binnen een gradiëntzone en was daarmee een aantrekkelijke vestigingslocatie voor jager-verzamelaars en latere landbouwende samenlevingen. Het is onduidelijk in hoeverre de resten nog intact zijn onder de fundering van de bestaande bebouwing. Het archeologisch niveau kan beschermd zijn door historische (ophoog)lagen.

Voor het plangebied wordt om bovenstaande redenen wel een archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk geacht.

Dit kan plaatsvinden in de vorm van een verkennend booronderzoek om de intactheid van de bodem en de diepteligging van potentiële archeologische niveau(s) vast te stellen. Echter gezien de ligging van het plangebied in de historische kern van Zeilberg, gelegen aan de Zeilbergsestraat, kan deze stap zo nodig worden overgeslagen en kan direct een proefsleuvenonderzoek worden uitgevoerd voor het hele plangebied. Deze zal zich toespitsen op in elk geval de nieuw te verstoren delen ten behoeve van de uitbreiding van de supermarkt (Figuur 1b, arceringen). Bij voorkeur wordt het vervolgonderzoek uitgevoerd na sloop *tot* maaiveld van de huidige bebouwing.

De resultaten van dit onderzoek zijn getoetst door de bevoegde overheid (gemeente Deurne), dat op basis van het uitgebrachte advies een besluit zal nemen.³⁰ Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit selectieadvies nog niet betekent dat er al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen.

Selectieadvies gemeente Deurne

Vanwege de hoge archeologische verwachting van het plangebied is archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om vast te kunnen stellen wat de archeologische waarden precies zijn, zodat hier verder in de planvorming rekening mee gehouden kan worden. Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden in die gebieden waar bodemingrepen gepland zijn of waar deze door het omgevingsplan mogelijk worden gemaakt (aanleg van kabels/leidingen en waterberging). Dit proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd voor vaststelling van het omgevingsplan zodat, conform artikel 5.130 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), de onderzoeksresultaten verwerkt kunnen worden in het plan, bijvoorbeeld door bestemmingen te kiezen die goed samengaan met de archeologische waarden.

Het uitgevoerde onderzoek is verricht conform de gestelde eisen en gebruikelijke methoden. Het onderzoek is gericht op het inzichtelijk maken van de toestand van het aanwezige bodemarchief. Hiermee kan de beschadiging dan wel vernietiging als gevolg van de voorgenomen verstoring van een mogelijk aanwezig bodemarchief tot een minimum worden beperkt.

30 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (dhr. J. de Raad), 12-08-2024: *Advies Archeologische Monumentenzorg 2024 – nr. 186 met selectieadvies.*

LITERATUURLIJST

- Auwerda, F./ P. Grimm, 2008: *Verliesregister 1939-1945, Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog*, Den Haag.
- Bakker, de, H., 1966: 'De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland', in *Boor en spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, Wageningen.
- Bakker, de, H./ J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland, de hogere niveaus*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2010: *Fysisch-geografisch onderzoek*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2011: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en Geomorfologie*, Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A./ E. Stouthamer/ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2019: *Landschap in delen. De fysisch-geografische regio's*, Utrecht.
- Berkel, G. van/ K. Samplonius, 2006: *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en Historie*, Utrecht (Prisma).
- Blankenstein, van, E., 2006: *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939 – 1945)*, Zeist.
- Cate, ten, J. A. M./ A. F. van Holst/ H. Kleijer/ J. Stolp, 1995: *Handleiding bodemgeografisch onderzoek, richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem*, Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.
- Hiddink, H./ H. Renes, 2007: 'De oude akkercomplexen in de oostelijke helft van Noord-Brabant en het noorden en midden van Limburg', in: Van Doesburg e.a. (red.), 2007: *Essen in zicht: Essen en plaggendekken in Nederland: onderzoek en beleid*, Amersfoort (RCE).
- Keunen, L.J., H.L.M. Berkvens, C.J.B.P. Frank en K.A.H.W. Leenders, 2020. Het verhaal van Deurne, uit *Erfgoed in de gemeente Deurne, een cultuurhistorische waardenkaart en actualisatie van de archeologische waarden- en verwachtingskaart*. Weesp: RAAP; Eindhoven: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant; Nijmegen: Monumenten Advies Bureau.
- Kolen, J. e.a., 2004: *De Biografie van Peelland. De cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS) van Peelland. Toelichting bij de kaart*, Amsterdam (Zuidnederlandse Archeologische Rapporten (ZAR) 13).
- Mulder, de, E.J.F./ M.C. Geluk/ I. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003 (red.): *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Rensink, E./ H.J.T. Smeets/ M. Kosian/ H. Feiken/ B.I. Smit, 2019: *Archeologische Landschappenkaart van Nederland, versie 3.0*, Amersfoort.
- SIKB, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, Deel: karterend booronderzoek*, Gouda.
- Stiboka (Stichting voor Bodemkartering), 1985: *Toelichting bij de kaartbladen 52 West Venlo*, Wageningen.
- Stouthamer, E./ K.M. Cohen/ W.Z. Hoek, 2020: *De vorming van het land. Geologie en Geomorfologie*, Utrecht.

TNO, 2021: *Geologische overzichtskaart van Nederland*, Den Haag (www.dinoloket.nl).

Zonneveld, J.I.S., 1981: *Vormen in het landschap, hoofdlijnen van de geomorfologie*, Utrecht.

Digitale bronnen:

www.archis.cultureelerfgoed.nl	RCE, Archis3 (zoeken & vinden)
www.bagviewer.kadaster.nl	Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl	Kadastraal minuutplan
www.cultureelerfgoed.nl	Bronnen en kaarten
www.deurnewiki.nl	Historische encyclopedie voor de gemeente Deurne (heemkundekring H.N. Ouwerling)
www.pdok.nl	Basisregistratie Grootchalige Topografie (2017), kadaster
www.ruimtelijkeplannen.nl	Bestemmingsplan
www.topotijdreis.nl	Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland
www.omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart	Omgevingsloket
www.atlas.odzob.nl	Digitale kaarten gemeente Deurne

Archeologische kaarten en databestanden:

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008-2019). AHN3 en AHN4 (Geraadpleegd via www.arcgis.com, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data).

Alterra 2023: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 52 West*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Alterra 2023: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*, Wageningen UR (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, bijlage in QGIS vervaardigd op basis van digitale data Alterra).

Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Archeologisch Informatie Systeem II (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015 (Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>).

Keunen, L.J., H.L.M. Berkvens, C.J.B.P. Frank en K.A.H.W. Leenders, 2020. *Het verhaal van Deurne, Archeologische beleidskaart*. Weesp: RAAP; Eindhoven: Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant; Nijmegen: Monumenten Advies Bureau.

Landesvermessungsamt, 1969, *Kartenaufnahme der Rheinlande Tranchot en v. Müffling*, 1801 – 1828, Keulen.

Maas, G. J./W.M. van der Meij/ S. P. J. v. Delft/ A. H. Heidema, 2019. *Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1: 1:50 000 (2019)*. Wageningen, Wageningen Environmental Research (geraadpleegd via <https://legendageomorfologie.wur.nl/>).

Bijlage 1

Topografische ligging onderzoeksgebied

184000

185500

386000

385000

184000

185500

Bijlage 2

Archeologische gegevens cf. Archis 3

184000

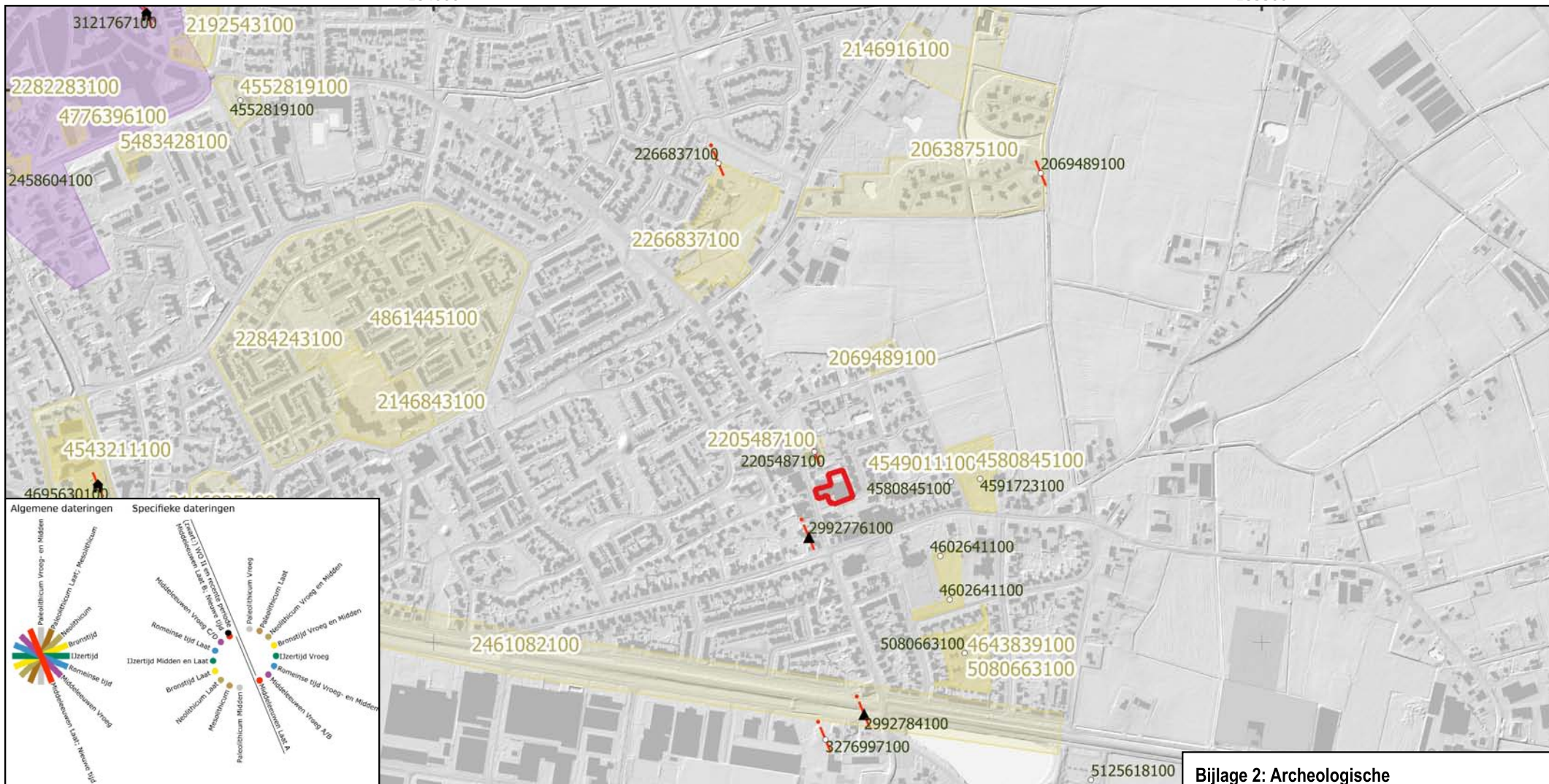
185500

386000

386000

385000

385000

Legenda

 Plangebied

vondstlocaties

Complextype

- ◆ Depot
- + Graf (-veld)
- 🏠 Nederzetting
- 🏛️ Cultus / Heiligdom
- 🏰 Versterking of versterkte nederzetting
- 🌾 Agrarische productie en voedselvoorziening
- 🌱 Landbouw

- 🚢 Visserij
- 🛤️ Infrastructuur
- 🛤️ Infrastructuur
- 🚢 Scheepvaart (infrastructuur of scheepswrak)
- 🚢 Brug
- ✈️ Vliegtuigwrak
- 🏭 Industrie / Nijverheid
- 🌊 (Water-) Molen
- ⛏️ Grondstofwinning
- ⚔️ Slagveld

○ Complex onbepaald

 Archis3/onderzoeksmeldingen_actueel

AMK 14/Waardering

- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Achtergrond: AHN2 Reliëfkaart; Archis 3 actueel

Bijlage 2: Archeologische gegevens cf. Archis 3

AM24070 Deurne - Zeilbergsestraat 56-66

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

v1.0_21-3 - 2024_DB

184000

185500

Bijlage 3

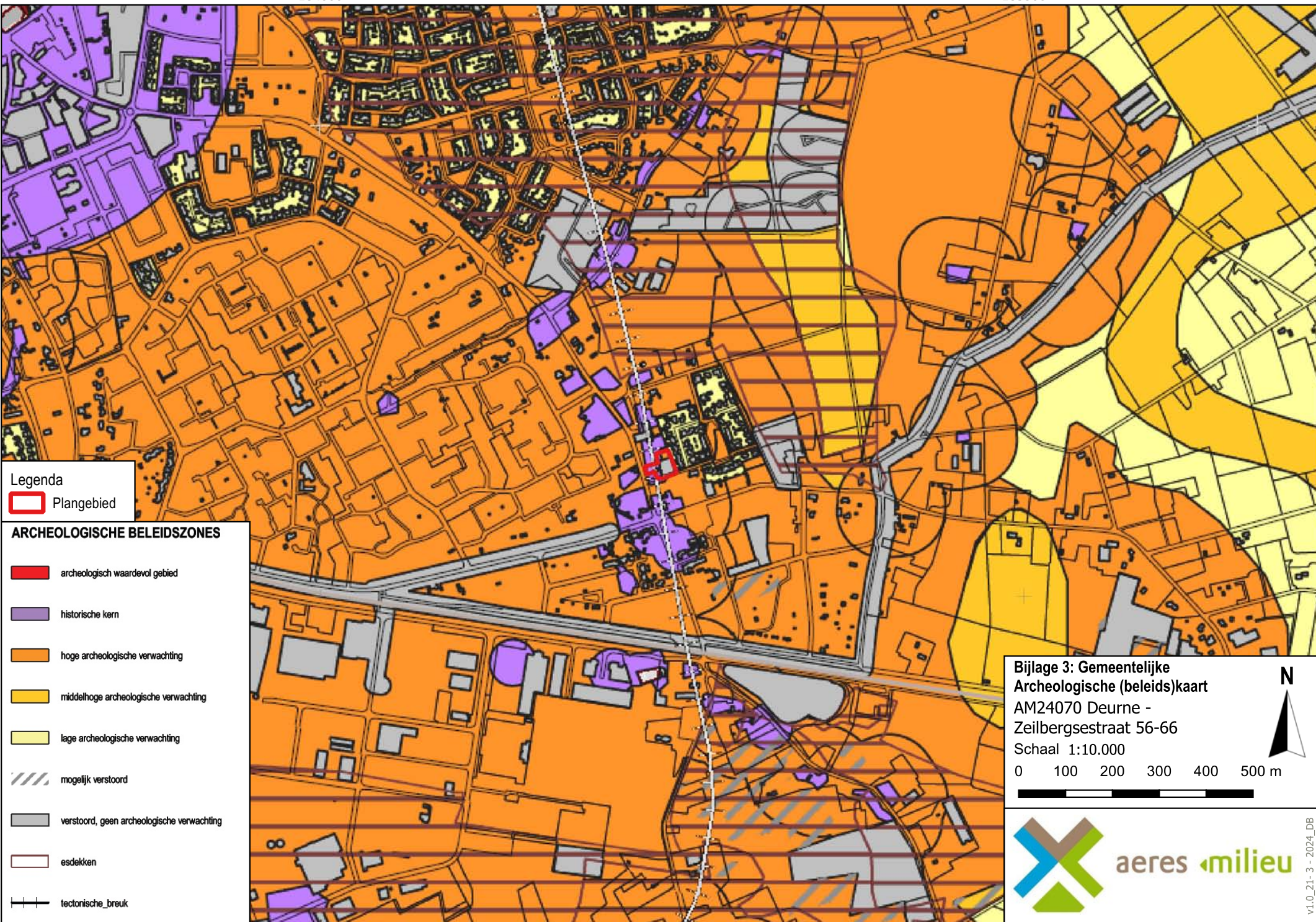
Archeologische Beleidskaart gemeente Deurne

184000

185500

386000

386000

385000

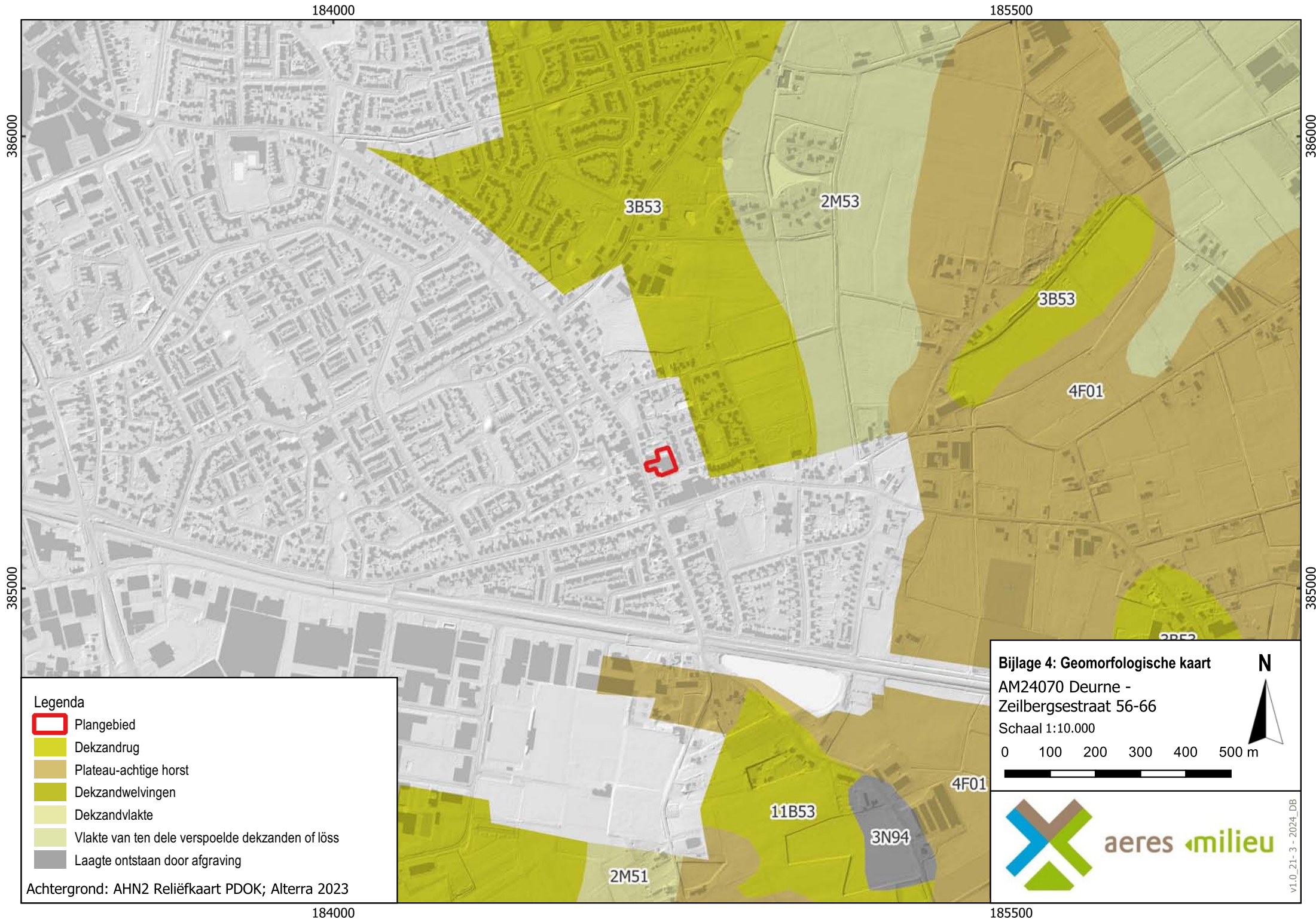
385000

184000

185500

Bijlage 4

Overzicht geomorfologische kaart

Bijlage 4b

Fysisch landschap

183600

185600

385800

385800

Legenda

 Plangebied Beekloop Oude meander

tectonische_breuk

 tectonische_breuk

afdekkende_lagen

 8.4 Veen, verdwenen 8.1 Ven 8.2 Moerassig 8.3 Veen, actueel

terreinrelief_ondergrond

 01 Lage zandgronden 02 Lage dekzandruggen 03 Hoge dekzandruggen 042 Duinen 043 Kamduinen 044 Uitblazingslaagte 052 Overige laagte 061 Dal op het Hoge 062 Rijt 083 Veen actueel

Achtergrond: AHN2 Reliëfkaart;

183600

zEZ21

zEZ21

pZn23

Hn21

cHn21

zWp

Bijlage 4b: Fysisch Landschap

AM24070 Deurne -
Zeilbergsestraat 56-66

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

N

aeres milieu

v1.0_9-4-2024_DB

185600

384800

Bijlage 5

Overzicht bodemkaart

184000

185500

386000

385000

zEZ21

pZn23

Hn21

cHn21

zWp

Legenda

- Plangebied
- Water
- Bebouwd gebied
- Moerige podzolgronden met een humushoudend zanddek en een moerige tussenlaag
- Veldpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Laarpodzolgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand
- Gooreerdgronden; lemig fijn zand

Achtergrond: AHN2 Reliëfkaart PDOK; Alterra 2023

Bijlage 5: Bodemkaart

AM24070 Deurne -
Zeilbergsestraat 56-66

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

N

aeres milieu

v1.0_21-3-2024_DB

184000

185500

Bijlage 6

Reliëfkaart

184000

185500

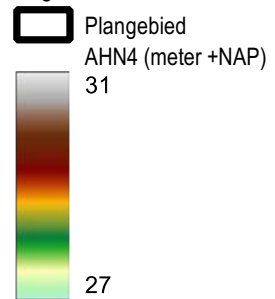
386000

385000

184000

185500

Legenda

Achtergrond: AHN3 Reliëfkaart

Bijlage 6: Reliëfkaart

AM24070 Deurne -
Zeilbergsestraat 56-66

Schaal 1:10.000

0 100 200 300 400 500 m

aeres milieu

N

v1.0_21-3-2024_DB